

TALANOA FAKATĀTĀ MO E MALANGA

Talateu

Ko hono ngaue'aki 'a e talanoa fakatātā ko e kongā mahu'inga ia 'o e malanga. Na'e ngaue'aki 'e Sisu 'i he 'ene ngaahi malanga pea 'oku tau ako ke ngāue'aki ki he 'etau ngaahi malanga foki. Ko e 'uhinga ia na'e fu'u manakoa pehe ai 'a e ngaahi faiako 'a Sisu 'i hono kuonga ko 'ene ngāue'aki 'a e ngaahi talanoa fakatata. Ko Matiu vahe 13 'oku nofo taha ia ki he ngaahi talanoa fakatātā 'a Sisu 'o fekau'aki pea mo e Pule'anga 'o e 'Otua. 'Oku 'ikai ko ia pē, ka 'oku mafola 'i he ngaahi Kosipeli sio fakataha 'a e ngaahi talanoa fakatātā 'a Sisu. Ko hono taumu'a ke tohoaki e tokanga 'ene kau fanongo pea mo fakaifo'i 'a e fekau 'oku 'oatu kia kinautolu ke nau tali.

'Oku 'i ai 'a e lau 'a Viliami Huluholo Mo'ungaloa 'i he 'ene tohi fekau'aki mo e malanga ko e 'Kalofiamā', ko e talanoa fakatātā 'oku hange ha 'paneli' (matapa teke) kuo fakaava pe hange ha ipu vai mafana kuo 'ai ki ai ha me'i suka. Ka 'afu'afu 'a e fale pea kuo kamata leva ke tule mohe 'a e kau nofo ai pea ka teke'i 'a e paneli pea 'oku hu mai 'a e 'ea fo'ou pea 'oku ne faka'aa'i 'a e kau nofo ai. Pea kapau ko ha ipu vai mafana 'oku toki ifo hono inu 'o ka tĀnaki atu ki ai ha me'i suka. 'Oku pehe 'a e natula 'a e ngāue 'oku fai 'e he ngaahi talanoa fakatātā. 'Oku ne faka'aaki mo fakaifo'i 'a e kau fanongo ke nau 'a'aa pea mo ifo'ia he he malanga 'oku fakahoko. Kapau 'e si'i hono ngāue'aki 'a e talanoa fakatātā pea 'e lahilahi 'a e mohe pea mo e ta'efie fanongo ki he malanga.

'Oku ou faka'amu keu tĀnaki atu ki he fakakaukau 'o e talanoa fakatātā 'a ia 'oku ne hangē ha hala fakakavakava. Ko hono fatongia ke fakafetu'utaki 'a e potufolofola pea mo e kau fanongo. Ka 'ikai ha talanoa fakatātā pea 'oku hange 'oku mama'o 'a e potu folofola mei he kau fanongo ka ko hono ngāue'aki 'oku ne tohoaki ke ofi.

'Oku 'i ai leva 'a e ngaahi founa 'e 4 ke te ngāue'aki ai 'a e talanoa fakatātā ke tokoni ki he teu 'o e malanga. 'Uluaki, ko e feitu'u ke ma'u mei ai 'a e talanoa fakatātā, ko hono ua, ko e natula pe fōtunga 'o e talanoa fakatātā ke te fili, ko hono tolu, ko e talanoa fakatātā ke fekau'aki mo e potufolofola malanga, pea ko hono fa, ko e talanoa fakatātā 'oku 'i ai hono akonaki lelei ki he tui 'Otua pea mo'ui faka'aho.

Feitu'u TĀnaki'anga 'o e Talanoa Fakatātā

'Oku 'ikai 'aupito ke tau hongē 'i he ngaahi feitu'u ke tau tĀnaki mei ai 'a e ngaahi talanoa fakatātā ke tau ngāue'aki ki he 'etau ngaahi malanga. Ko e ngaahi feitu'u lelei ki he tĀnaki talanoa fakatātā, ko e ongoongo he TV, nusipepa, ko e ongoongo he letiō, ko e ngaahi a'usia 'i he ngaue'anga, ko e a'usia 'i he ngāue 'a natula mo e 'ātakai, ko e ngaahi 'imisi pe ongoongo mei he mala'e sipoti, ko e a'usia 'i he loto fale 'o e famili, pea mo e hā fua 'a e ngaahi feitu'u te ke ala tĀnaki mei ai ho'o talanoa fakatātā ko e fakakoloa ia ki ho'o malanga.

Natula pe Fōtunga 'o e Talanoa Fakatātā

Ko e natula 'o e talanoa fakatātā ke tau ngāue'aki 'i he 'etau ngaahi malanga kuopau ke hohoa mo e 'aho pea mo e taimi pe ko e kuonga. He'ikai ke tau to'o mai ha fakatātā kuo fakaono'aho ke ngāue'aki 'i onopooni. Kapau te tau fai ia pea 'e iku 'a e talanoa fakatātā 'oku te ngāue'aki 'o ta'e'uhinga ki he kau fanongo malanga. 'Oku lelei ke te ngāue'aki ha talanoa fakatātā 'oku maheni mo 'ete kau fanongo 'i hono

taimi mo hono kuonga. Hangē ko ha me'a na'e toki 'asi mai 'i he ongoongo (TV news pe ko e nusipepa) pe ko e me'a na'e toki hoko kia kita pe ko hoto 'ātakai. Ko 'ene ofi ange 'a e talanoa fakatātā ki he 'ete kau fanongo ko 'ene lelei ange ia.

Talanoa Fakatātā ke Felave'i mo e Potufolofola

Ka 'ikai ke fekau'aki 'a e talanoa fakatātā mo e potufolofola malanga mo 'ete kaveinga pea 'oku 'ikai mama'o ia mei he ta'e'uhinga. Neongo 'oku lahi 'a e ngaahi feitu'u te te to'o mei ai 'a e ngaahi talanoa fakatātā ke ngāue'aki ki he 'ete malanga ka 'oku fu'u lelei ke te filifili pe 'a e ngaahi talanoa 'oku felave'i pea mo e potufolofola malanga. Ko e talanoa fakatātā 'oku hange ha 'akau teketeke 'oku ne fakamalohi'i ha tu'u ha fu'u 'akau 'oku vaivai. 'Oku pehe 'a e natula 'a e talanoa fakatātā, ko 'ene pou pou ki he potufolofola malanga. Taimi 'e ni'ihī 'oku hange ha ki'i maama. 'Oku ne huhulu 'a e 'uhinga 'o e potufolofola ke maama ange ki he kau fanongo.

Talanoa Fakatātā ke Mohu Akonaki

Ko hono ngāue'aki 'a e talanoa fakatātā kuopau ke 'i ai hono akonaki lelei ma'ae siasi. 'Oku 'ikai ko 'ete ngāue'aki ko e 'uhi ko 'ene ongo lelei kiate kita 'oku te fai 'a e malanga. 'Oku ngāue'aki 'a e talanoa fakatātā he 'oku 'i ai 'a e akonaki lelei ai ki he 'ete kau fanongo. 'Oku mahu'inga ke mohu he akonaki lelei pea kene fakatoka ha mahino ki he kau fanongo. Kuopau ke tokoni mo faka'ai'ai 'a e tui 'Otua pea 'ikai ngata ai kuopau kene tokoni'i kitautolu 'i hotau vā mo hotau kaungāfononga. Ka masiva 'a e talanoa fakatātā he akonaki pea 'e masiva leva 'a e kau fanongo ha koloa kene pole'i kinautolu ki he liliu o e fakafo'ou mo'ui.

Fakama'opo'opo

Ko e malanga'i 'o e folofola 'oku fiema'u ke mahino, malie, fakamafana, fakatupu fakakaukau, fakamalohi'i 'ete tui, pea mohu akonaki foki ki he mo'ui faka'aho. 'Oku tokoni 'a e talanoa fakatātā ki hono fakamaama 'a e ngaahi fakakaukau 'oku malanga'i. 'Oku toe tokoni foki 'a e talanoa fakatātā ki hono puke 'a e tokanga 'a e kau fanongo malanga. 'Oku lahi 'aupito 'a e ngaahi feitu'u ke tau ma'u mei ai 'a e ngaahi talanoa fakatātā ke tau ngāue'aki ki he 'etau ngaahi malanga. Manatu'i ko e talanoa fakatātā ko e founa ia na'e ngāue'aki 'e Sisu ki he 'ene ngaahi malanga. Ko ia 'oku fakalotolahi'i koe ke ke fekumi ki he ngaahi talanoa fakatātā keke ngāue'aki ki ho'o ngaahi malanga hei'ilo na'a tokoni ki he mahino 'a e kau fanongo. Ko e malanga lelei 'a e malanga 'oku fakatupu fakakaukau, mohu akonaki ki he mo'ui faka'aho, tokoni'i kita ke te ofi ki hoto 'Otua ka e 'uma'aa hoto kaungāfononga.